

Izhaja vsak petek.

Uredništvo in
upravnštvo:
Kopitarjeva ulica št. 6.

NAŠA MOČ

Naročnina znaša:

celoletna . . K 4'—
pololetna . . „ 2'—
četriletna . . „ 1'—
Posamezna št. „ 0'10

GLASILO SLOVENSKEGA DELAVSTVA.

Štev. 6.

V Ljubljani, 8. januarja 1915.

Leto X.

Kranjska dežela se posveti presvetemu Srcu Jezusovemu.

V seji dne 4. t. m. je deželni odbor na predlog deželnega glavarja dr. Ivana Šusteršiča soglasno sklenil, da se jutri v stolnici kranjska vojvodina po svojem avtonomnem zastopstvu slovesno posveti presv. Srcu Jezusovemu.

Deželni glavar je poudarjal velevažnost tega zgodovinskega čina v današnjem veleresnem času, vznesenega čina, ki bo deželi prinesel obilo nebeškega blagoslova. Z zadovoljstvom je konstatiral deželni glavar soglasno sprejetje svojega predloga.

Sveto opravilo v stolnici je bilo v nedeljo ob pol 10. uri dopoldne.

Dežela Kranjska sledi tako vrli Tirolski.

Delavstvo ob novem letu.

Nekaj noveletnih člankov kršč. soc. delavskega časopisja navedimo, da poučimo naše delavstvo, kako sodijo drugorodni naši somišljeniki o sedanjem položaju.

Christlich soziale Arbeiter Zeitung piše: Končano je leto 1914. Že nas pozdravlja novo leto s svojimi najmlajšimi dnevi mladostno, tajinstveno; mali drobec večnosti, ki se razprostira pred nami. Koliko jih želi, naj bi se zaveša, ki se odgrinja polagoma, hipoma odtrgala, da lahko vidimo dogodke in odločitve, ki nam dovede leto 1915. Zaman to želimo, vsemogočna modrost tega ne dovoli.

Če se ozremo nazaj, se pretresata duša in srce vsled veličine in silovitosti dogodkov, ki so pred vsem Avstrije zadeli z vsem civiliziranim svetom liki blisk z jasnega, liki plaz z višine, liki slana med cvetečimi polji in vrtovi. Pol leta skoraj že divja nad Evropo gromče vojna furija, ki zanaša v najoddaljenejša sela nesrečo in pogibelj. Tisočero načrtov posameznih ljudi je izginilo liki milijarde peščenih drobcev, ki jih razruje vihar v afrikanskih puščavah in jih zanaša na vrhove naših ledenih okrašenih gora. Vsaka volja, vse hotenje je podvrženo trdi zapovedi vojske, vse je priklenilo z železnimi verigami na svoj voz. Izpremenilo se je zato vse, drugače se je marsikaj storilo, kar smo hoteli in upali.

Prokletstvo bogastva.

VI.

S svojo neumorno in nadvse vestno delavnostjo, kakor tudi s svojim zdravim trgovskim duhom si Kamnar ni le utrdil svojega stališča v Bradovi pisarni, marveč si je pridobil tudi tvorničarjevo naklonjenost. To je bilo veliko, ker Bradovo pisarniško osobje je bilo izbrano in izborna. Kamnarjevi tovariši so znali, da je on okun, s katerim se težko izhaja, a so le občevali z njim kolikor mogoče prijazno. Zvečer so se včasih sešli tudi v gostilni na čašo piva, a prikljubljali Kamnar med svojimi tovariši ni bil. V njegovi družbi so se ogibali govoriti o gospodarstvu in o njegovi rodbini.

Medtem so pripravljali že mesece v Bradovi hiši vse za poroko. Šivilje so pridno šivale; vse se je pripravljalo na sijajno ženitovanje. Veliko oseb so vabili k poroki, veliko k slavnostni pojedini po poroki. Povabljenio je bilo tudi pisarniško osobje. Delavstvu so priredili veliko slavlje v lepi gostilni izven mesta. Pisarna in tvornica sta bili na dan poroke zaprti. Poroka je bila doletena ob štirih, slavnostna pojedina v hotelu ob 5. uri popoldne.

Leto 1914. naj bi bilo leto napredka in znamenitih uspehov naše krščanske delavske organizacije. Železna volja, vodena po dobrih potih s požrtvovalno navdušenostjo nas je navduševala z nado na uspeh. Ko so zborovale zveze nepolitičnih avstrijskih delavskih društev v Avstriji, so zastopniki iz vseh kronovin poročali o skrajnem napredovanju in o poglobitvi krščanskega delavskega gibanja. Zborovale so le nekaj ur, ko je došlo strašno poročilo o strašnem krvavem zločinu v Sarajevu. — Zborovanje se je prekinilo. Štiri tedne po tem dogodku je pozval sivolasi vladar Avstrije svoje narode pod orožje.

Minulo je šest mesecev, odkar se je vršilo državno zborovanje. Pet mesecev traja že vojska. Deseteri tisoči pristaši krščanske socialne delavske stranke je sledilo cesarjevemu pozivu. Veliko med njimi jih je že umrlo junaške smrti. Med prvimi je padel naš zvesti zastopnik državni poslanec Frančišek Fuchs.

Težki časi so napočili i za našo organizacijo, a prestala jo je boljše, kot se je pričakovalo. Molimo Gospoda, da zmagamo. Na to upamo in verujemo.

Pod orožje odrine zopet veliko naših članov in zaupnikov, a zato pričakujemo, da se požrtvovalnost nasproti stranki in ljubezen do organizacije napne do skrajnosti.

Delavstvo, ki si doma skrbi, da ostane organizacija, da se nadomeste tiste vrzeli, ki so nastale vsled vpoklicanja, naj se nabirajo, kolikor je mogoče, novi člani, nabirajo naj se novi naročniki delavskemu časopisju.

Glasnik

Avstrijske krščanske tobačne delavske zveze.

SOJIM ČLANOM

SREČNO IN VESELO NOVO LETO vošč!

Avstrijska krščanska tobačna delavska zveza.

× × ×

Prag novega leta prekoračimo letos v posebnih okoliščinah. Okoli nas gromet topovi, pokajo puške, ki neprestano povzročajo smrt in uničenje. Nahajamo se v vojski. Ne vojskujemo se, da razširimo meje svoje države; vojska divja na celem svetu. Zanetili so jo brezvestni ljudje, ki bi bili radi Avstrijo razdrli. Pet mesecev že traja krvavo borenje. Kri stotisočih moči že zemljo. Konca še ne znamo. Vojska gotovo tudi na gospodarstvo znatno vpliva.

Ko napoči slavnostni dan in so že zbrani gostje v slavnostni dvorani hotela, se pripeljejo elegantne kočije z izbranimi, lepimi konji. Iz njih stopita ženin in nevesta, starši, sorodniki in svatje.

Dvorana je razkošno okrašena, kinč na mizah, okrašenje s cveticami in knežje obleke dam res razkošno učinkuje. Kmalu švigajo v frake oblečeni slugi in natakariji po dvorani. Stekle-nice se odpirajo, kmalu je vse veselo. Ko prinesó juho, nastopijo običajni žinitvanjski govorniki. Prvi govor velja seveda mladima zakonskima, gospej in gospodu Doblerju. Ni govoril sicer glasno, a zato kratko. Seveda so vsi izpraznili svoje kozarce novima zakonskima na čast. Druga napitnica se napije staršem mladih zakonskih. Ko pri-našajo nova jedila, pride deputacija Bradovega delavstva, da čestita mladima poročencema in staršem v imenu delavstva. Govorniška poudenj poneha. Jedo in pijó med zvoki dobre godbe.

Kamnarju ženitovanje strašno imponira. Kaj se mu hoče ljubezni v bedi in skrbi in delu in v potu? Bogastvo in zlato kaj velja. Rad bi se bil postavil s kakim govorom, a sam čuti, da ne gre govoriti njemu, najmlajšemu uradniku.

Če se ozremo nazaj v leto 1914., vidimo pa poleg žalostnih tudi vesele dogodke. V plačilnih razmerah in glede na delo se med tobačnim delavstvom seveda ni veliko izpremenilo. Če se razmere že niso l. 1913. izboljšale, marveč le poslabšale, se lani tudi ni nič izboljšalo, marveč so celo delo povečali, ne da bi bili ugodili tudi delavskim potrebam. Glede na izdelovanje so se izvajale nove prenosne. Nove stroje so uvajali, in le s skrajnim naporom ne glede na zdravje more delavstvo napraviti, kar se zahteva. Življenjski pogoji so vedno hujši, najpotrebnejše stvari se podražujejo, stanovanjske razmere se poslabšujejo, le plače se niso izpremenile. Potrebno izboljšanje plačilne razporeditve se tudi lani ni izvedlo. Glede na socialno preskrbo se ni nič zgodilo.

Izpolnilo se ni nič, kar smo mislili, da se bo lani izboljšalo.

Pogled nazaj je žalosten in ne obeta veliko uspehov, a kljub temu gledamo pogumno v bodočnost. Predobro znamo, da kar nameravamo, ne dosežemo v kratkem času, marveč da bomo morali neprestano, požrtvovalno delati. Delo pa nikakor ne more biti uspešno, če se trudijo z vsemi svojimi silami le posamezniki in če ne pomagajo in ne sodelujejo vsi, za katerih koristi gre. Jadikovanje se ni nikdar ničesar izpremenilo na boljše; povestnica naše Zveze nas pa uči, kaj da lahko doseže vztrajnost in nesebičnost. Veliko več bi se bilo že lahko doseglo, če bi smisel za organizacijo bila bolj poglobljena, kakor je. Ne moremo se varati, če trdimo, da edino le združevanje doseže uspehe. Ko smo se pred enim letom, ob desetletnem obstoju naše Zveze, pečali s tem, kar smo dosegli, smo morali priznavati, da, kar se je izboljšalo, se je izboljšalo, ker se je ojačila organizacija. To dejstvo je ostalo še tudi popolnoma neizpremenjeno tudi v današnjih časih.

Kako se je razvijala in napredovala naša Zveza, razvidite iz računskih pregledov, ki bodo pozneje izšli. Rožnate slike ne bomo mogli pokazati. Vpoklicanje pod orožje je povzročilo, da smo izgubili zveste, preizkušene člane; več jih je bilo tudi vpokojenih in nekaj jih je umrlo. Vrzeli, ki so nastale, se niso mogle vedno izpolniti. Skrbimo, da se nam z delom posreči, da zamašimo nastale vrzeli.

V notranjem razvoju organizacije smo napredovali z uvedbo novega 40 vinarskega razreda. Rodila ga je potreba. Znamenito je število članov, ki so prestopili v 40 vinarski razred, a marsikaj se mora še storiti, da še več članov prestopi v ta višji razred.

Vedno večje veselje vlada med gosti. V imenu svoje žene in v svojem imenu in v imenu staršev se je zahvalil priprosto mladi Dobler.

Neki starejši gospod, ima ga že pod kapo, napije ženstvu. Moški korakajo okoli miz, da trkajo z vsemi ženskami.

Kamnar je ves srečen, ker se more približati gospi Mariji. Kakšni načrti se li porajajo v njegovi glavi?

Čez eno uro se konča pojedina. Mlada zakonska sta se lepo, tiho že poslovila, da odpotujeta na ženitovanjsko potovanje. Godci so porabili odmor, da so se tudi sami najedli in napili. Mize odstranijo, da prično plesati.

Kamnar je gorel, da bi mogel plesati z Bradovo Marijo. Kot najmlajši Bradovov se pa ne drzne jo prvi prositi za ples prej, dokler ni plesal z njo neki starejši tovariš. Otvoritveni ples je plesala Marija z nekim sorodnikom. Potem so plesali tudi drugi uradniki z njo, mlado deklico. Kamnar jo zato tudi boječ povabi na ples. Odrekla ni. Kamnar je ves srečen. Dragoceni biseri in briljanti, ki jih nosi Marija na glavi in na obleki, ga zmedejo. Predstavljajo celo premoženje. Ko se vrne Kamnar na svoj prostor, mu bije srce tako burno, da je komaj pomiri. Kamnar pleše, da odvrne pozornost, tudi z dru-

Minulo leto organizacijskim strem-ljenjem splošno ni bilo ugodno. Gospodarska kriza, ki traja neprestano od l. 1912., je še na ostri pridobila, ko je izbruhnila vojska, ki je skoraj popolnoma ustavila gospodarsko življenje. Toblačnega delavstva neposredno ti dogodki niso prizadeli. Delo je ostalo kakor prej; ne ravno neznamen del dela še več, kolikor je dela prej. Posamezno izdelovanje se je znatno pomnožilo, da ustreže, kar se zahteva. Ko v drugih podjetjih prikrajšujejo podjetniki svojim delavcem plače, se to, pač po zaslugi organizacije, v tobačnih tvornicah ni zgodilo in se ne bo pripetilo. Delavstvo lahko popolnoma zapu naš Zvezi, ki vsak čas skrbno čuva in pospešuje delavske koristi. Napačno in narobe misli tisti, ki sodi, da zdaj ni organizacija več potrebna in da bo šele po vojski zopet potrebna. Kakor ni vojska delo enega, marveč mnogih trenutkov, da več let, da si zagotovi zmagovit konec, moramo biti tudi za boj v obrambo svojih gospodarskih koristi dobre priprave in trajne pripravljenosti.

Ali stremimo mi zgolj za materielnimi koristi ali ne delamo tudi na to, da si utrdimo in pomnožimo socialne in dušne lastnosti delavstva? Gotovo! Odkar obstaja Zveza, deluje tudi na tem polju s popolnim uspehom. Všolanje članov, izobrazba duha in pravo umevanje raznih pojavov javnega in gospodarskega življenja so naloge, ki se morajo še izvesti. Od vzgoje je odvisno, če zavzame delavstvo in če bo moglo tudi vzdržati tisto stališče, ki gre po bistvu in po važnosti delavskega stanu. Napredovati more le delavstvo, ki je preveva zavest dolžnosti, ki ni brezbrizno in mlačno, kadar gre za lastne koristi. Veliko je tudi v tobačnih tvornicah število tistih, ki so brezbrizni za vsak pokret. Veliko se bomo morali še truditi, da pridobimo tiste, ki gledajo od daleč organizacijo. Pridobivati moramo vedno brezbrizneže. Če odstranimo iz vrst tobačnega delavstva brezbriznost, smo oprostili tisto pot, ki nas vodi do naših smotrov.

Pozdravljamo novo leto. Upajmo, boljši bo, kakršen je bil njegov prednik. Pozdravljamo je v neomajni veri, da čuva v svojem naročju končno zmago našega orožja in da nam kmalu donese toplo zaželjeni mir. Do takrat in potem še bolj napnimo vse svoje sile, da odpravimo vse zlo, ki je rodila vojska in da omilimo vojskne posledice. Pomagajmo, kjer le moremo. Navdušeno in z železno neumornostjo sodelujmo, da se razširi in poglobi naša organizacija.

gimi damami, a največ z Marijo, ki ga ne odklanja, ker je izboren plesalec.

Do 4. ure zjutraj traja zabava. Gospod Bradov je še odredil, naj pride pisarniško osobje šele ob 11. uri dopoldne v pisarno.

Ko hite drugi gostje utrujeni domov, Kamnar premišljuje, kako naj bi se zvitno približal Mariji.

VII.

Čez nekaj tednov ni samo v pisarni, marveč tudi v Bradovi tvornici in celo med delavstvom vse razburjeno. V ponedeljek ni namreč prišel blagajnik v urad. Ker se ni tudi upravičil, je ob 10. dopoldne Bradov odposlal slugo v blagajnikovo stanovanje, naj vpraša, kaj da je z njim. Sluga se kmalu vrne. Pove, da je izginil blagajnik že v soboto zvečer iz stanovanja. Nihče ne vé, kje da bi bil. Tvorničar, ki vé, da je zelo veliko denarja ravno zdaj v blagajni, prične sumiti. Sumi tudi pisarniško osobje. Takoj pregledajo blagajno. Doženejo, da manjka 11.500 kron. Obveste policijo. Bradov je tako ogorčen, da bi kmalu izgubil glavo. Kaj takega se mu še ni pripetilo. Jezi ga še bolj, ker si ne more ničesar očitati. Svoje uradnike plačuje dobro in je pri-jazen z njimi; ne preobkłada jih z delom. Brezobzirno pusti brezvestneža za-

Naši tovariši na bojišču: Naša ljubljanska krajna skupina je vsled vojske izgubila veeč odbornikov. Odrinili so med drugimi na bojišče predsednik Savenz, podpredsednik Tomaž Novak in podpredsednik Podpornega društva Novak.

Ranjen je bil na severnem bojišču tovariš Belič, odbornik naše okrajne skupine v Hainburgu. Ranjen je bil pri Lublinu. Zdravje se mu izboljšava. Tovariš Eppinger, član centrale in načelnik krajne skupine Hainburg in tajnik tovariš Jakadofsky, sta v vojni službi.

† **Junaške smrti** za domovino sta umrla dva člana naše Zveze. Ivan Manhart, član krajne skupine Dunaj, Ottakring, je služil v c. in kr. lovskem bataljonu št. 10. Ranjen je bil na severnem bojišču. Umrl je 20. septembra 1914 v bolnišnici na Ogrskem. — Nadalje je umrl Luigi Gasperotti: Obolel je na severnem bojišču na koleri. 4. novembra je umrl v Olomucu. Naj počivata v miru!

Stavbna in stanovanjska zadruga avstrijskih tobačnih delavcev, registrirana zadruga z omejeno zavezo na Dunaju sklicuje v zmislu § 13. svojih pravil v ponedeljek 25. januarja 1915 četrti redni občni zbor ob 6. uri zvečer.

Vojni dogodki

od 29. decembra 1914 do 5. januarja 1915.

Na **južnem bojišču** ni bilo večjih dogodkov; o kakih bojih s srbsko vojsko se sploh ni poročalo. Le Crnogorci nagajajo ob meji; tako so zadnje dni meseca decembra obstreljevali predtrdnjavske postojanke pri Trebinju in pa utrdbo Krivošije (severno od Kotora). Napravili niso niti najmanjše škode, in naši topovi so jim takoj pregnali veselje za take poizkuse ter jim pokazali pot nazaj. Ravnotako brezuspešni in brezpomembni so bili črnogorski nočni napadi na Gat pri Avtovcu (severno-vzhodno od Trebinja) in na Lastvo (vzhodno od Trebinja).

Severno bojišče. V zapadni Galiciji se je ruska ofenziva med Tarnovom in Gorlicami (južnovzhodno od Tarnova ozir. vzhodno od Novega Sandeca) razbila ob odporu in protiofenzivi naših čet. Naši so v trdovratnih, krvavih bojih in v najtežjih vremenskih razmerah osvojili važno gričevje južno od Gorlic in si tako zagotovili ugodno podlago za nadaljne boje. — V Karpatih (užški prelaz in prelazi zapadno od njega) so se naše čete umaknile čez gorske grebene. Drugih važnejših izprememb — glasom uradnih poročil — na avstro-ogorskem ozemlju ni bilo. Boji pa so se vršili ob celi fronti, ki gre nekako takole: Naše čete stoje ob reki Sucsavi in v gornjem ozemlju reke Czeremosz v Bukovini (obe reki izvirata na južnovzhodnem koncu Gozdnatih Karpatov in se izliva prva v Seret, druga pa v Prut); odtod gre fronta proti zapadu po grebenih karpatskega gorovja in sega v dolino reke Nagy-Ag na ogrskem ozemlju, in sicer do Ökörmezöja (severovzhodno od Munkača), odtod gre preko skrajnega gornjega ozemlja reke Latorcze v zgornjo dolino reke Ung in ob Karpatih (deloma menda tostran, deloma onstran ozir. po gorskih grebenih — natančnejšega se iz uradnih poročil ne da dognati) dalje proti Beskidom. Nadaljna naša fronta (kjer stoje naše glavne sile) se razteza nekako južno od Gorlic čez Biecz, ob rekah Biali in Dunajcu, stopi čez Vislo na ruska tla in gre ob reki Nidi proti reki Pilici — do katere točke, iz uradnih po-

sledovati in razpiše 1000 kron nagrade tistemu, ki ga zasači. Brezuspešno. Blagajnik se je za beg dobro pripravil in je izginil brez sledi.

Blagajnikovo mesto se mora takoj nadomestiti. Gospod Bradov prevzame začasno sam blagajno. Ko se pa čez nekaj tednov ohladi njegova jeza in se pomiri, sklene, da imenuje Kamnarja za blagajnika, ker si je znal pridobiti njegovo zaupanje. Ko o svoji nameri obvesti Kamnarja, je ta zelo počaščen. Slovesno obljubi, da hoče vredno izpolniti poverjeno mu mesto in da bo vestni blagajnik. Ko položi še 1500 kron varščine, postane blagajnik s seveda višjo plačo.

Sreča sledi sreči; a čim boljše se mu godi, več želi. Nič več ne sodi, da je srečen, marveč, da je moralo priti do tega. Niti ne misli, da so ljudje, ki so sposobnejši in boljši kot on, še bolj pripravi za to mesto.

Kamnar si zna tudi na svojem novem mestu z največjo natančnostjo pridobiti Bradovo naklonjenost. Kamnarju ni le samo za to, da ostane trajno blagajnik, marveč hotel je postati še več. A čakati še hoče, da se še bolj utrdi.

ročil ni razvidno. Ob Pilici in dalje proti severu stoje proti Rusom nemške armade, in sicer gre fronta čez Inowłodz (ob Pilici) in vzhodno ob reki Rawki do Sohačeva (zapadno od Visle). Kje in kako si stoje nasproti Nemci in Rusi severno od Visle in v Vzhodni Prusiji, iz uradnih poročil ni razvidno. Kar se tiče bojev na Ruskem Poljskem, so naši deloma v odporu, deloma z ofenzivo ohranili svoje postojanke ob Nidi. Nemci so južno od Visle trajno v ofenzivi in krepko napredujejo; preko-račili so tako Bzuro kakor Rawko in ležita Lovič in Skierniewice že daleč za njihovo fronto. V prvih dneh novega leta so iztrgali Rusom tudi močno opirališče Borzymow, za katerega so se vršili trdovratni večdnevni boji. Rusi so ponoči izvršili tri protinapade, da bi Borzymow zopet osvojili, a ni se jim posrečilo. — Z zapadno- in vzhodno-pruske meje se ni poročalo nič novega. Končno bodi omenjeno, da so naše čete samo v božičnih dneh ujele do 13.000 Rusov, Nemci so pa od 11. novembra do 31. decembra 1914 ujeli 136.000 Rusov ter uplenili nad 100 topov in nad 300 strojnih pušk; tako javljajo uradna poročila.

Na **zapadnem bojišču** se boji nadaljujejo na celi fronti, a brez pomembnejših uspehov na katerikoli strani. Francozi so ponovili svoje napade pri Nieuportu, pri čemur jih je podpiralo angleško vojno brodovje; uspeha niso imeli nobenega. Vroči in trdovratni boji so se bili za selo St. Georges, jugovzhodno od Nieuporta, ki so ga končno Nemci prepustili nasprotnikom. — Južno od Yperna so Nemci vzeli Francosom en strelski jarek. — Na črti La Basée—Arras—Albert—Roye so se vršili artiljerijski boji, ravnotako pri Reimsu, kjer so Nemci razstrelili pristavo Alger-Auberge (južnozpadno od Reimsa) in ob tem uničili celo francosko stotnijo. — Severovzhodno od St. Menehoulda (jugovzhodno od Reimsa blizu Argonov) so Nemci odbili napad francoske pehote. — V Argonih so Nemci zopet osvojili celo vrsto sovražnikovih strelskih jarkov. — Jugozahodno in severno od Verduna, dalje na črti Ailly—Apremont (severno od Commercy) in pri Flireyu (severovzhodno od Apremonta) so bili odbiti vsi francoski napadi, vrhutega so pa Nemci osvojili Bois Brule, ki leži med St. Mihielom (utrdba sredi na črti med Verdunom in Toulom) in Apremontom. — Jugozahodno od Saarburga (v Lotaringiji blizu francoske meje) so se vršili manjši boji, ki so Nemcem prinesli zaželjeni uspeh. — Pri Thamu v Zgornji Alzaciji so Francozi te dni močno napadali. Posebno ljuti in trdovratni boji so se vršili za vas Steinbach, zapadno od Sennheima (zapadno od Mühlhausna), ki leži na višini. Po velikih žrtvah so Francozi osvojili višino z vasio in nemškim strelskim jarkom, toda slednjega so si Nemci z bajonetnim naskokom zopet priborili; boji za Steinbach so pa še v teku.

Rusi in Turki. Turki so 1. t. m. zavzeli mesto Ardahan, ki leži kakih 80 km od turške meje, približno v višini Batuma. Mesto je branilo le 3000 Rusov. — Drug oddelek turške armade je prodril do Sarykamiša (na cesti med Erzerumom in Karsom). Turki imajo sedaj prosto pot do trdnjave Kars, ki je zelo močna. — 2. t. m. je ruska križarica »Askold« skušala v Jafi (luka ob sirski obali) izkrcati vojaštvo, a jo je ogenj turške straže na obrežju pregnal.

Kolonije. Avstralci so zasedli nemški otok Bougainville, največji otok Salomonskega otočja, ki leži v Melaneziji, vzhodno od Bismarckove skupine in Nove Gvineje.

Vojna na morjih. V Kanalu (med Francijo in Anglijo) je nemški podmorski čoln potopil angleško linijsko ladjo »Formidable«, ki je obsegala 15.000 ton in je imela 760 mož posadke. Rešilo se je le nekaj nad 200 mož.

Diplomatične vesti. Ameriške Zedinjene države so poslale Angliji ostro noto, v kateri zahtevajo, da Anglija nemudoma preneha ovirati ameriško premorsko trgovino, ki zelo trpi vsled angleških šikan na morju. Američanom da je že pošla potrpežljivost. — V turški zbornici je zbornični predsednik Halil bej v svojem govoru med drugim javil, da se je med Nemčijo, Avstro-Ogrsko in Turčijo sklenila zveza. — Rusija je dementirala vest, da bi bila Japonski odstopila svojo polovico otoka Sahalina.

Uspeh sv. očeta. Kakor znano, si papež Benedikt XV. z vsemi silami prizadeva za mir. En uspeh na tej trnjevi poti je že dosegel: Na njegovo prošnjo bodo vojujoče se države druga drugi vrnille tiste vojne ujetnike, ki so nespособni za nadaljno vojaško službo.

zaplakajo. Čemu? Ah da, saj ga ni njega, očeta! Le najmlajši še ne ume popolnoma teh solz. Toda mamica joče in sestrice jočejo — — — In skrije malček glavico v naročje mame in tudi on zaplaka. Ne vé zakaj, ali mamica joče in zato joče tudi on. Pa so se vzdignile solze, pa so šle čez daljna mesta, čez tuje vasi na veliko planjavo, s krvjo napojeno. Porosile so utrujeno čelo mladega junaka in šepetale o iskreni ljubezni njegovih dragih.

Blazen usmev je zjasnil utrujeno

lice vojaka. Da, to so bile ženine solze,

pozdrav otrok. In čuj! Ali ne pojejo do-

mači zvonovi? Saj je vendar doma, v

domači vasi, v topli izbi. Kako ljubeče

se ga oklepajo otroci, in on poljublja

rožna ličeca in pripoveduje čudne

zgodbe. Toda mrzlo je mrzlo — domači

odhajajo. »Oh ne še, stojte!« šepeta do

smrti izmučeni junak. Krčevito se

oklene žene — otrok. Izginil je sen —

oko se odpre in zatopi v zvezdnato

nebo. Usmiljeni veter pa donša na

bojno polje pozdrave iz rojstnega kraja!

Zvonite božični zvonovi — nesite naše

molitve k božjemu Detetu, da podeli

potrtim srcem tolažbe, mili domovini

pa ljubečega miru.

Sv. Oče zopet govori za mir.

Dne 24. decembra je sv. Oče sprejel kardinala, ki so mu prišli voščiti za Božič. V nagovoru se je sv. Oče zahvalil za voščila in se močno ganjen s proslavljajočimi besedami spominjal svojega velikega predhodnika, papeža Pija X. Nato je izvajal: »Med voščili sv. kolegija se sv. očetu nobeno ne zdi bolj soglasujoče z željami vseh src, nego ono za mir. Tej želji posveča papež svojo posebno skrb, ganjen z bog mračnih dogodkov, ki že pet mesecev povzročajo žalost po vsej zemlji. Žalibog je Previdnost hotela, da njegov pontifikat ne stoji v znamenju veselja. Medtem, ko so novega papeža v mnogih krajih dejansko hoteli pozdraviti z veselimi glasovi, je bil v resnici sprejet z orožnim in bojnim hrupom. Od nastopa svojega pontifikata se je sv. oče zavedal svojega visokega mirovnega poslanstva in tako v svojem javnem delovanju kakor tudi v zasebnih krogih ni opustil nobene poti in nobenega poizkusa, da bi dosegel ugoden spremem svojim mirovnim prizadevanjem. V to svrhu se je baval z mislijo, da bi predlagal premirje za božične praznike, upajoč, da bi se tako vsaj vlil balzam na rane, ki jih povzroča vojna, ako že ni mogoče pregnati črne vojne pošasti. Žalibog, ta krščanska papeževa vzpodbuda ni bila venčana z uspehom. Sv. oče pa hoče svoja prizadevanja iz vseh moči nadaljevati, da se pospeši konec vojne in omilijo njene žalostne posledice.

Sv. oče je, ne brez nade na dober uspeh, nastopil za izmenjavo vojnih ujetnikov, ki so nesposobni za nadaljno vojno službo. Dalje je izrekel željo, da duhovniki, ki so zmožni jezika vojnih ujetnikov, le-tem prinašajo tolažbe in se jim ponudijo za posredovalce med njimi in njihovimi družinami, ki so morda v strahu in skrbeh radi njihove usode. Sv. oče je priporočil duhovnikom in laikom, naj v javnih in zasebnih molitvah prosijo Boga, da reši svet strašne vojne šibe. Nato je sv. oče izrazil svojo iskreno željo, da se vojna konča, kakor tudi željo, da bi vladarji in ljudstvo danes zaslišali nebeški glas, ki oznanja nadzemske darove miru. Sv. oče trdno upa, da bo Bog to njegovo željo uslišal in pozivlja vse, ki ga obdajajo, da se pridružijo njegovim molitvam, da se ta želja izpolni. Sv. oče je zaključil svoj nagovor z voščili svetemu kolegiju in nato podelil apostolski blagoslov.

Sv. Oče za človekoljubje.

SV. OČE NAŠEMU CESARJU.

Dunaj, 4. januarja. (Kor. urad.) Papež Benedikt XV. je brzojavil 31. decembra Njegovemu Veličanstvu: Zaupajoč v čustva krščanske ljubezni do bližnjega, ki prešinja dušo Vašega Veličanstva, prosimo Vaše Veličanstvo končati to nesrečno leto in otvoriti novo leto z dejanjem suverenske velikodušnosti tako, da Vaše Veličanstvo sprejme naš predlog, naj bi se med vojskujočimi se državami v bodoče izmenjavalisti vojni ujetniki, ki se smatrajo nesposobni za nadaljnjo vojaško službo.

Njegovo Veličanstvo je brzojavno odgovorilo 1. januarja: Globoko ginjen po čustvih krščanske ljubezni do bližnjega, ki so povzročila, da je Vaša Svetost velikosrčno nastopila za izmenjavo tistih vojnih ujetnikov, o katerih se dožene, da niso več sposobni za vojaško službo, sem že brzojavno naročil svojemu poslaniku pri sveti Stolicy, naj obvesti kardinala državnega tajnika, da moja vlada temu ljubeznivemu

Božične misli ob vojskinem času.

Zazvonilo je v visokih linah. Mirno in veličastno so plaval glasovi čez mesto, vasi, čez vso deželo. Oj, ti božična noč! Kako neizrečeno čarobna je poezija, s katero je prepojeno človeško srce v tej skrivnostni noči! Z nevidnimi sponami spaja vsa srca ljubezen, kraljica v božični noči. A ta krasota, toli opevana, je letos zatrta z žalostjo, velika bolest diha iz nje.

In zvonovi zvonijo — vabijo k polnočnici. Veličastni akordi plavajo čez deželo, usmiljeni veter nosi njihov jek na bojno pozorišče. So li to res nekdanji glasovi, pojejo li res naši zvonovi?! Pridušen plač, obupna žalost zveni iz njih. Ne —, ti zvonovi ne oznanjajo sreče kot nekdanj. Kako neki? Matere, žene, otroci plakajo, plakajo cele vasi in zvonovi naj se vesele?

Tam v domači vasi sedi v topli izbi družinica. Sveti večer je. A kje je nekdanja sreča, ki je vladala v borni hišici. Kje so žareča lica otrok, njih brezskrbni, srebrni smeh? — Mladamati misli na njega, ki ji je bil vse, otroci povprašujejo po očetu. In glej! Solze zaigrajo ubogi ženi v očeh, otroci

predlogu načeloma pristrčno pritrjuje in da se hoče pozuriti dovesti predlog Vaše Svetosti do praktične izvršitve.

SV. OČE ŽELI MIR. PRIPOROČA LJUBEZEN DO BLIŽNJEGA IN DELA USMILJENJA.

Rim, 4. januarja. (Kor. urad.) Sv. Oče je sprejel rimske patricije. V njihovem imenu je povodom novega leta knez Solofra predložil papežu vdanostno adreso in izrazil željo, naj bi bilo uspešno po svetem Očetu podvzeto miroljubno delo. Sv. Oče je nato izjavil med drugim: Radi čujemo želje po miru; ne samo iz splošnih, marveč tudi iz posebnih razlogov, ki tičejo vas in vaš stan. Dejansko vemo, da jih je veliko med vami v skrbeh radi usode ljubih vam oseb in radi negotovosti jutrišnjega dne. Tudi zato želimo, da se obnebeje razjasni. Sv. Oče je končal nagovor priporočajoč patricijem dela ljubezni do bližnjega in milosrčnosti.

IZMENJAVA ZA VOJNO NESPOSOBNIH UJETNIKOV. VSE DRŽAVE PAPEŽU UGODNO ODGOVORILE.

Rim, 5. januarja. (Kor. urad.) Giornale d'Italia poroča: Sveti stolici so od Avstro - Ogrske, Nemčije, Turčije, kakor tudi od Anglije, Rusije, Črnogore in Srbije došli ugodni odgovori na brzojavke papeža glede izmenjave za vojno nesposobnih ujetnikov. Francija je danes dopoldne po belgijskem zastopniku pri sveti stolici sporočila svojo pritrditev. Treba je le še oficijelnega odgovora. Čuje se, da se bo v to svrhu Francija poslužila kardinala Amette ali belgijskega poslanika pri sveti stolici ali pa poslanika Barrere. Oficijelni odgovor Francije pričakujejo danes.

× × ×

120.000 do 150.000 vojnih ujetnikov se vrne vsled tega domov.

Dr. M. Natlačen: Nova postava.¹

Dne 13. oktobra letošnjega leta je stopila v veljavo cesarska naredba, katere zakonita določila sedajo globoko v dosedanje družabno in pravno življenje in pomenijo velevažne izpremembe.

Naši obči državljanski zakonik, ki urejuje zakonito naše zasebno ali privatno pravo in ki je tega naša najvažnejša postava, je star že nad 100 let. V tej dolgi dobi so seveda življenje, gospodarstvo in socialne razmere v marsičem korenito izpremenile; določila občnega državljanskega zakonika so vsled tega postala v marsičem pomanjkljiva, nezadostna in neprimerna.

Potreba po tej novi postavi se je čutila že dolgo, neposredno pa je pripravila pot tej novi postavi sedanja vojna. Na tisoče in tisoče ljudi se bo po končani vojni pogrešalo, na tisoče in tisoče otročičev bo ostalo brez očetov in nepregledno bo število mladih vdov, ki bodo objokavale svoje može. Prav te tri okolnosti pa nanovo urejuje omenjena cesarska naredba, in sicer na način, da čimbolj olajša gorje, ki ga bo pustila vojna za seboj onim, ki so bili najtesneje navezani na one, ki so odšli v vojno in katerih vsakdanji kruh je prihajal iz rok v vojno poklicanih.

Nekako središče, okrog katerega se nova postava suče, je smrt: prične z določili o proglatitvi mrtvim, prinaša celo vrsto novih, današnjemu času primernih določil o varstvu in skrbstvu in končuje z novimi predpisi glede dedovanja. Mimogrede pa odpravlja tudi razna že davno zastarela določila, tičočna se pravnega stališča ženske.

Za danes hočemo obdelati ob kratkem one važne izpremembe, ki so stopile s cesarsko naredbo v veljavo glede dedovanja. To poglavje je za enkrat brez dvoma najvažnejše.

Nova določila cesarske naredbe moremo deliti po snovi, ki jo obdelava, v štiri poglavja, in sicer:

1. predpisi glede onoročnih prič;
2. zakonito dedovanje sorodnikov iz zakonskega sorodstva;
3. zakonito dedovanje med nezakonskimi otroki in starši;
4. zakonito dedovanje zakonskega druga.

1. Priče pri oporoki.

§ 591 občnega državnega zakonika je določal glede oseb, ki so sposobne za priče oporoke, sledeče:

»Člani duhovnih redov, mladeniči pod 18. letom, ženske osebe, bebeci, slepci, gluhi ali nemi, dalje oni, ki jezika zapustnikov ne razumejo, ne morejo biti priče oporoke.« In nadaljni § 592 je določal:

»Kdor je bil obsojen radi hudodelstva goljufije ali radi kakega drugega

hudodelstva iz dobičkarije, se ne more rabiti kot priča.«

Po postavi, ki je bila veljavna do 13. oktobra 1914, so bile torej izključene od pričevanja pri oporoki vse osebe, ki so pripadale kakemu duhovnemu redu; prav tako vse ženske osebe in oni, ki so bili kdaj obsojeni radi hudodelstva goljufije, tatvine ali poneverbe. Ta določila so bila gotovo nesmiselna.

Redovniki niso mogli biti priča poslednje volje radi tega, ker jih zakon izključuje z ozirom na obljubo vednega uboštva od pravice dedovanja. Tako radi tega vendar še ni prav nikak vzrok, da ne bi mogel biti redovnik priča pri oporoki, če sam ne more ničesar dedovati. Tembolj je verjetno, da bo taka priča nepristranska in verodostojna. Tembolj je bila ta stara določba nesmiselna, če se upošteva, da deluje ogromno število redovnikov v dušnem pastirstvu in prihajajo prav v tem svojem poklicu k bolnikom in da je v mnogokrat nujnih slučajih, ko se je bati, da naenkrat vsak hip nastopi smrt, težko dobiti tri sposobne oporočne priče, zlasti v oddaljenih in samotnih krajih. Zakaj bi ne smel biti v takem slučaju duhovnik, ki pripada kakemu duhovnemu redu, priča pri oporoki? — Po cesarski naredbi z dne 13. oktobra 1914 je omejitev glede redovnikov kot priči pri poslednji volji popolnoma odpravljena, vsled česar more od 13. oktobra t. l. dalje vsak redovnik prisostvovati pravnoveljavno poslednji volji kot priča.

Niž manj nesmiselna je bila določba, ki je izključevala žensko kot pričo poslednje volje. Zakaj bi ženska ne mogla tega, kar pri oporoki sliši, si zapomniti in verodostojno s prisego potrditi, je nam dandanes nerazumljivo. Pa pojmovanje ženske je pač anahronizem, prevzet iz starega rimskega prava, ki je poznalo žensko le kot možovo deklo, sužnjo, ki je bila pač potrebna, da ohrani red, ne da bi imela tudi kaj pravic. Ta cesarska naredba odpravlja ta dokument nizkotnega pojmovanja ženske in postavlja žensko kot enakoveljavno in enakovredno poleg moža; tudi ženska, ki je dopolnila 18. leto, je duševno normalna, ki ni slepa, gluha ali nema in ki razume jezik zapustnikov, je pravnoveljavna priča poslednje volje; ženska je sedaj veljavna priča tudi pri napravi pismenih listin, notarskih aktov, ona je veljavna priča tudi pri sodnijskih in notarskih overovljenjih ali legalizacijah.

Nesmiselna je bila tudi določba, da tisti, ki je bil kdaj obsojen radi hudodelstva goljufije, tatvine ali poneverbe, ni mogel potem biti nikdar več veljavna priča oporoke. Mislimo si slučaj, da je bil mlad fant, ki je izpolnil komaj 14 let, obojen zaradi kakega nepremišljenega dejanja, ki se kaže kot hudodelstvo goljufije ali tatvine ali poneverbe. V svoji mladostni lahkomišelnosti se je morda komaj zavedal, da je zagrešil nekaj slabega, a se je po prestopu kazni resno poboljšal in celo njegovo življenje je ostalo po tem dogodku neomadeževano, in vendar še, ko je dosegel 70. in 80. leto, ni mogel biti veljavna priča pri poslednji volji. Nova postava je tudi to omejitev glede priči pri poslednji volji odpravila.

Vendar je pa tudi še po novi postavi pravzaprav izvzet kot priča oporoke tisti, ki je bil kdaj obsojen radi krivega pričevanja, vsaj pri ustnjeni oporoki je taka priča lahko neveljavna. V slučaju ustmene onoroke ima namreč vsakdo, ki mu je kaj na tem, pravico zahtevati, da vsebino ustmene oporoke vse trir pri oporoki navzgor priče s prisego potrdi, ali, če se ena izmed prič ne bi mogla pod prisego zasuhati, vsaj ostali dve priči, drugače je ta napovedba poslednje volje neveljavna. Mislimo si torej, da ena izmed oporočnih prič umrje in da je druga priča že bila kdaj obsojena radi krive prisige. Ker se po naši veljavni postavi tisti, ki je bil kdaj radi krive prisige obsojen, ne sme več zapriseči, bi vsled tega postala oporoka neveljavna, kakor hitro bi kdo, ki je k temu upravičen, zahteval zapriseženo, zaslišanje oporočnih prič.

2. Zakonito dedovanje sorodnikov iz zakonskega rojstva.

Stara postava, veljavna do 13. oktobra tega leta, je priznavala šest dedovanih vrst. Dokaj pogosto se je vsled tega pripetilo, da so prišli do dedovanja sorodniki, ki do dneva, ko jih je sodišče obvestilo o pripadli jim dedščini, se niti od daleč niso zavedali kakega sorodstva z umrlim zapustnikom; saj so pripadali k zadnji, to je šesti dedovalni vrsti zapustnikov tretji prastarši z vsem svojim potomstvom. Tako je bilo mogoče, da je pred par leti blizu polovica kranjske dežele začutila naenkrat v sebi sorodstvo z bajno osebo nekega Novaka, ki je baje pred leti umrl pred leti na Francoskem in zapu-

stil baje več sto milijonov, dočim prej nihče še v sanjah ni slutil, da je kdaj kak tak Novak živel, še manj, da je bil ta njegov sorodnik.

Bili so pač časi, ko je sorodstvo igralo veliko važnejšo vlogo kakor danes, in to posebn ona deželi. Cele vasi, celi kraji so bili med seboj v sorodu in na čelu vasi je bil starejšina, ki je kot starejši v družini celi vasi zapovedoval. Zelo se je tedaj pazilo, da je zemljišče ostalo vedno v posesti lastnega rodu, da ni prešlo v roke tuje krvi, nesorodnikov. Toda današnje gospodarske in socialne razmere takega krvnega, sorodstvenega vpoštevanja ne dopuščajo več. Z bratrancem se še čuti sorodstvo, dalje pa komaj še sega zavest sorodstva, torej do tretje vrste.

Tej spremembi v pojmovanju in vpoštevanju sorodstva je sledila tudi nova postava. Dedovanje iz naslova zakona je omejila le na tri sorodstvene vrste in prevzela kot četrto vrsto še prve zapustnikove prastarše, to je od očeta in matere zapustnikove stare starše, dočim potomstvo slednjih že nima več dedovalne pravice iz naslova zakona. Zakonito dedovanje, to se pravi dedovanje, ko umrje zapustnik brez veljavne oporoke, je torej omejeno na sledeče dedovalne vrste:

1. zapustnikov otroci in njihovi potomci;
2. zapustnikova oče in mati in njihovi potomci (to so bratje in sestre in njihovi potomci);
3. zapustnikov stari starši in njihovi potomci (to so bratje in sestre zapustnikovih staršev ter potomci teh bratov in sester);
4. zapustnikov prvi prastarši.

3. Zakonito dedovanje med nezakonskimi otroki in starši.

Usoda nezakonskih otrok po našem občem državljanskem zakoniku je bila precej kruta. Tisti, ki so staro postavo setavljali, so le preveč prezrli, da je otrok popolnoma nedolžen, kar se tiče njegovega nezakonskega rojstva. Ne le, da je bil nezakonski otrok izključen iz kroga družine in sorodstva svojega nezakonskega očeta, izključen je bil tudi iz kroga sorodstva svoje matere. Dedno pravico je stara postava priznavala nezakonskemu otroku le nasproti svoji lastni materi, dočim ga je smatrala postava pri razdelitvi zapuščine očeta in drugih sorodnikov matere za popolnoma tujega, ki ima do te zapuščine prav tako malo pravice kakor drug tujec, ki ni v nobenem krvnem sorodstvu z zapustnikom. To je bilo zelo kruto ravnanje, ki se je moralo spremeniti modernemu pojmovanju primerno in to se je z novo postavo zgodilo.

Tudi nova postava nezakonske otroke izključuje iz skupnosti družine nezakonskega očeta z le malenkostno koncesijo, ki jim jo daje glede oskrbe in vzgoje na očetovem domu, o čemur hočemo še pozneje govoriti pri poglavju o varuštvu; nezakonski otrok nosi materino ime in ni deležen očetovega morebitnega plemstva in drugih prednosti. Pač pa se je v drugem oziru stališče nezakonskih otrok z novo postavo bistveno zboljšalo: nezakonski otrok ima sedaj pri zakonitem dedovanju, ko torej ni oporoke, prav tiste dedne pravice glede zapuščine po materinih sorodnikih, kakor bi jih imel, ako bi bil zakonski.

Ker so dobili nezakonski otroci pravico dedovanja glede zapuščine materinih sorodnikov, je bila nujna posledica, da dobé isto pravico tudi materini sorodniki glede zapuščine nezakonskih otrok. Po stari postavi je bila namreč edinole mati sama opravičena dedovati po nezakonskem otroku, če je isti umrl brez lastnega potomstva, dočim so bili vsi drugi orodniki od dedovanja izključeni. Tako je bil mogoč in zelo pogost slučaj, da je nezakonska mati umrla; dedoval je po nji kot postavni dedič njen nezakonski otrok. Če je pa ta umrl brez otrok in brez oporoke, je pripadla brezpogojno vsa zapuščina državi. To je sedaj odpravljeno.

4. Postavna dedna pravica zakonskega druga.

Najvažnejše spremembe ustanavlja nova postava zlasti glede dedne pravice preživelega zakonskega druga. V prej veljavni postavi je bilo stališče preživelega zakonskega druga skrajno neugodno in naravnost krivično. Sledeč rimskemu pravu je slonelo naše dedno pravo skoro izključno na krvnem sorodstvu. Ker je sorodnik le oni, ki izhaja od istih staršev ali prastaršev, je le krvni sorodnik postavni dedič, dočim je preživel zakonski drug kot nesorodnik skoroda izključen od postavnega dedovanja.

Mislimo si ta-le slučaj: Mož in žena sta živela morda 30 ali 40 let skupaj v najboljši složnosti. Z obojestransko pridnostjo sta si pridobila tekom let lepo premoženje. Ker je mož po postavi

glava družine in ker se je žena na njegov dom primožila, je smatrati celo premoženje razven dote, ki jo je žena s seboj prinesla, in bale. Za možev. Naenkrat doleti moža nesreča in umrje brez oporoke. Otroci nimata ali pa so jima že pomrli. Ženi preostane od cele zapuščine le ena četrtina, dočim se ostalo premoženje razdeli med moževe sorodnike, ki so morda že v tako daljnem sorodu, da že davno ni več besede, s katero bi se dalo to sorodstveno razmerje označiti; dokler je mož živel, se morda še nihče zavedal ni svojega sorodstva, šele dedščina je vzbudila zavest krvne skupnosti v njem. Na eni strani žena, ki je leta in leta naporno pomagala svojemu možu, da sta si kaj pridobila, ona dobi eno četrtino, na drugi strani pa sorodniki, ki nimajo prav nikake zasluge na tem, da sta si mož in žena pridobila lepo premoženje, pa dobé tri četrtien. To je bilo gotovo krivično.

Tako se je zgodilo z zapuščino, če je zapustnik umrl brez oporoke, ne da bi imel kake otroke.

Še slabše pa je bilo stališče preživelega druga, če so bili otroci tu. Tedaj je pripadla ženi v najugodnejšem slučaju ena četrtina zapuščine — v domsmrtni užitek, dočim je ostala lastnina tudi te četrtine otrokom.

Nova postava določa, da pripade preživelemu zakonskemu drugu poleg zapustnikovih otrok in njih potomcev ena četrtina zapuščine; če pa ni otrok ali njih potomcev po zapustniku, pa pripade preživelemu zakonskemu drugu polovica zapuščine, in sicer tedaj, če pridejo kot postavni dediči zapustnikov stari starši in njih potomci ali njegovi stari starši. Če imamo poleg starih staršev potomce že umrlih (drugih!) starih staršev, potem dobi preživeli zakonski drug od druge polovice dedščine oni del, ki bi imel pripasti po že gori obrazloženih določilih potomcem zamrlih starih staršev; tako prideta pri postavnem dedovanju poleg preživelega zakonskega druga v posev le prvi dve dedovalni vrsti (zapustnikov otroci in njihovi potomci) in od tretje dedovalne vrste stari starši, dočim so potomci starih staršev kakor tudi prvi prastarši od postavnega dedovanja izključeni na korist preživelega zakonskega druga. Če torej ni postavnih dedičev prvi in druge vrste in tudi ne starih staršev, potem pripade cela dedščina preživelemu zakonskemu drugu.

Na tem mestu je le še opomniti, da je to, kar gre preživelemu zakonskemu drugu iz zapustnikove zapuščine vsled ženitve ali dedne pogodbe, v njegov postavni delež vračunati.

Stališče preživelega zakonskega druga je s tem bistveno zboljšano na škodo sorodnikov. Je pa to gotovo pravično, kajti kakor hitro se kdo poroči, osnuje s tem novo skupnost, ki mora biti močnejša kot vezi sorodstva — odpove se s tem takorekoč dosedanjim skupnosti, krogu sorodnikov, in ustvari novo družino, ki je središče in izhod novi družini in novi gospodarski enoti.

Zelo umestna je tudi še nadaljna določba te cesarske naredbe, ki se glasi:

»Razen dednega deleža pristojne preživelemu zakonskemu drugu k zakonskemu gospodinjstvu spadajoče premišnine, poleg zapustnikovih otrok pa le to, kar je za njegov lastno uporabo potrebno.«

Žena ponavadi prinese s seboj v zakon hišno opravo ali balo. Kolikokrat se je zgodilo, da je žena kmalu po poroki umrla in posledica je bila, da so prišli njeni sorodniki in vso to opravo kratkomalo nazaj pobrali, možu pa ni ostala niti postelja, na kateri bi mogel spati. Gotovo pravična in umestna izprememba! Važno pa je, da se te opravne ne upošteva v postavni delež preživelega zakonskega druga.

Vseh teh izprememb pa ni deležen oni zakonski drug, ki se je ločil iz lastne krivde iz zakonske skupnosti. To velja tudi tedaj, če je bila tožba na ločitev zakona iz krivde preživelega zakonskega druga od zapustnika vložena, ako se tožbi ugodi.

Zakonski drug sicer nima nikake pravice do nujnega deleža, to se pravi: zapustnik brez oziroma na zakonskega druga s svojim premoženjem lahko razpolaga po svoji volji in lahko napravi oporoke kakor hoče, kajti vse to, kar smo doslej navedli, velja le za slučaj, da zapustnik ne zapusti nikake pravilne oporoke, vendar pa ima zakonski drug v vsakem slučaju pravico, dokler se vdruči ne poroči, zahtevati dostojni prevžitek, v kolikor ne zadostuje v ta namen postavni delež ali v kolikor za njegovo preskrbo sicer na kak drug način, bodisi vsled izročilne ali dedne pogodbe, preskrbljeno. Če pa se je zakon iz krivde preživelega zakonskega druga ločil, oziroma če je zapustnik vložil tožbo na tako ločitev in se tej tožbi ugodi, potem preživeli zakonski drug

¹ Iz Vestnika S. K. S. Z., na katerega bi moral biti naročen tudi vsak zaveden slovenski krščansko - socialni agitator in vsaka agitatorica.

tudi do preživeža iz zapuščine nima nikake pravice.

Vse to velja seveda le za one slučaje, kjer je zapuščina pripadla šele 13. oktobra t. l. ali kasneje, to je za one slučaje, ko je zapustnik umrl šele 13. oktobra t. l. ali pozneje, vsled česar bo mnogokrat zlasti glede na bojišču padlih in umrlih velevažno dognati natančen čas smrti.

POPLAČANA USMILJENOST.

Naslednje se je zgodilo med vojaki, ki stoje v bojih proti Srbom: En mož je padel. Zapustil je vdovo in več otrok brez premoženja. Njegovi tovariši pri kompaniji, sami resni, dobri Hrvati, so začeli med seboj nabirati za zapuščene sirote. Neki njih podčastnik bi dal rad 1 krono, toda ni imel drobiža; samo en papirnat bankovec za 20 kron. Drug tovariš mu je hotel posoditi eno krono, kar je pa podčastnik odklonil, če, da hoče darovati za sirote iz svojega. S trdom je našel tovariša, ki mu je izmenjal dvajsetkronski bankovec. En krono je daroval za sirote, ostalih 19 kron je pa ta podčastnik shranil v vrečko in jo obesil pod obleko okrog vratu. Ko je podčastnik malo minut pozneje odšel na svoje mesto, ga je zadela prva krogla, ki je priletela od sovražne strani. Toda glej: krogla je zadela v vrečko, v kateri je imel drobiž z 19 kronami. Vse krone, med njimi en petkronski tolar, so bile skrivljene, podčastniku pa se ni nič zgodilo. Kako je bil sedaj ta vrli mož vesel, da je iz usmiljenja zmenjal 20 kronski bankovec. Vseh 19 kron hoče nesti domov kot spomin svojim otrokom. — Tako je Bog čudovito poplačal usmiljeno srce.

Med brati in sestrami.

+ Nečuvana zloba in — neumnost brez dna! — Današnja »Laibacher Zeitung« objavlja: »Zadnje dni so se širile v Ljubljani govorice o baje nereelnem poslovanju v nekaterih tukajšnjih denarnih zavodih in se razširjale v zvezi z njimi nečastni očitki proti zelo uglednim osebam. Ni potrebno še naglašati, da so vse take govorice, katerih neresničnost je že radi razustne vsebine očividna, popolnoma izmišljene in da je njih tendenca jasna, da se hoče vznemiriti prebivalstvo. Brezvestni razširjevalci teh govoric, nekatere je že policija izsledila, da jih aretira, bodo najstrožje sodnijsko kaznovani.«

Srečno novo leto! Vojaška pošta te dni prinaša z daljnega bojnega polja mnogo voščil za novo leto v slovenska sela. Par besed je le zapisanih s svinčnikom med žvižganjem mrzle burje na košček papirja, a srca se bralcem razgrevajo in poživljajo v iskrenem veselju. Pozabljene so vse težave in vse žalitve minulih let. Vse vtika radostno glave v karto, kajti »naš Janez« je še živ, on je pisal in voščil vsem skupaj srečno novo leto. Res čudno! Strašna vojna je v prej mrzla srca mahoma poslala božjo poslanko, toplo rodbinsko ljubezen, ki je predhodnica miru in sreče. Duh božji diha, kjer hoče.

Smrtna kosa. Enajst slovenskih akademikov je že darovalo svoje življenje na bojnem polju. O Božiču so pokopali v Hatvanu pri Budimpešti predsednika »Danice« Ivana Žgurja, ki je bil nevarno ranjen v Karpatih in je umrl v bolnišnici. Bil je mladi praporščak mož dela in veselih upov, da bo še mnogo storil za domovino, katero je iskreno ljubil.

+ **Josip vitez Pogačnik.** Ker so se o njem raznesle zadnji čas različne govorice, moremo izjaviti, da so hvala Bogu vse neresnične. Vitez Pogačnik se nahaja na južnem bojišču, je zdrav in čil ter služi kot ordonančni častnik pri 6. armadnem poveljstvu.

Razglas. Z ozirom na okolnost, da se cene petroleja v trgovini na debelo vedno izpreminjajo, je c. kr. deželna vlada za Kranjsko z odlokom z dne 26. decembra 1914 št. 36.124 razveljavila za nadrobno prodajo petroleja določeno ceno (tuuradni razglas z dne 12. novembra 1914 št. 36.124). Vendar se opozarja, da se bo vsaka zahteva neprimernih cen v smislu § 7. cesarske naredbe z dne 1. avgusta 1914 št. 194 drž. zak. kot draženje sodnijsko kaznovala.

Razglas. C. kr. deželna vlada za Kranjsko je na podlagi § 4 ministrske naredbe z dne 19. decembra 1914 št. 345 drž. zak. določila za nadrobno prodajo krompirja izvzemši kifelčarja, in sicer za izbrani jedilni krompir (rmen, bel, rožni) najvišjo ceno s 13 vinarji za 1 kilogram. Ta določitev velja za celo deželo Kranjsko, vstevši deželno glavno mesto Ljubljano. S tem postanejo za razglasoma c. kr. deželne vlade z dne 6. oktobra 1914 št. 28.976-A in št. 28.976-B za nadrobno prodajo krompirja določene najvišje cene kakor tudi v posameznih slučajih dovoljene izjeme brezmočne. To se razglašja vsled razpisa c.

kr. deželne vlade v Ljubljani z dne 23. decembra 1914 št. 36.193 s pristavkom, da se bo vsako prekoračenje te cene najstrožje kaznovalo.

Razglas. Opazilo se je, da se primeša kruhu v zadnjem času čestokrat krompirjev škrob in sicer ne, da bi se to poučilo. Ker pa navaja ministrska naredba z dne 31. oktobra 1914 št. 301 drž. zak. le krompirjevo valjano moko in krompirjevo kašo med predpisane zmesi za izdelovanje kruha in ker mora biti kruh tuzemskega izvoza, ki ga prodajajo trgovci in drugi prodajalci, narejen iz mesi moke, določenih v tej naredbi, je tedaj primešanje krompirjevega škroba h kruhu že po tej naredbi prepovedano, in če se vrši prodaja takega kruha brez primerne označbe, vrhutega še po zakonu o živilih kaznjiva. To se daje županstvom v lastno vednost in nadzorovanje kakor tudi v pouk tržnih nadzornih organov in prizadetih obrtnikov z naročilom na znanje, morebitne prestopke ovaditi pristojnemu sodišču oziroma pristojnemu obrtnemu oblastvu.

Na bojišču se moli . . . Anton Goljat, doma v Mihovcah, župnija Cirkovce na Štajerskem, je pisal z galicijskega bojišča med drugim tudi to-le: » . . . Na god Vseh svetnikov smo v strelskih okopih skupno molili rožni venec, pa smo morali nehati, ker je začelo tako grmeti, da se nismo več slišali; nato smo poprijeli tudi mi za orožje. Tako je vedno. Kdor ni zraven, si niti misliti ne more, kako je tukaj. Med bojem zmerom molimo. Marsikateri doma ni poznal Boga, a tukaj ga kliče vse na pomoč, pa tudi Marijo. Jaz vedno zaupam na Boga, zato pa prehudo ne trpim in vse voljno prenašam . . . »

Krvoses kapitalizem.

Koliko so stale vojne v prejšnjih letih, je pač mogoče le v nekaterih slučajih dognati. Atence je n. pr. stalo obleganje Potideje v 27 mesecih 2000 talentov. Francija je izdala za vojsko v l. 1542/43. 12 milijonov zlatih tolarjev, kar bi v sedanji francoski veljavi znašalo kakih 680 milijonov frankov. Stroški Anglije so znašali med špansko nasledstveno vojno letno čez 5½ milijonov funtov šterlingov. Po Napoleonovem proračunu za leto 1802. je znašal vojni etat v vojni le 40 milijonov frankov več nego v miru, to pa zato, ker se je vojna vodila na stroške sovražne dežele; tudi v vojnem letu 1806. je bilo stroškov le okoli 40 milijonov čez proračun, v letu 1807. 58 milijonov. Stroški angleške krimske vojne so se uradno cenili na 5677 milijonov funtov šterlingov. Avstrijo je stala vojna leta 1848/49. po uradni cenitvi 106 milijonov goldinarjev čez mirovno potrebsčino; italijanska vojna leta 1859. okoli 210 do 220 milijonov goldinarjev, t. j. za vsak dan kake 3 milijone čez normalne potrebe za vojaštvo.

Izstradati hočejo. Devetdeset evropskih parnikov je šlo v Ameriko po razno blago. Nad polovico teh parnikov ima angleške zastave, tudi druge zastave so izobešene, samo nemške ni nobene. Večinoma bodo parniki pripekljali žito, konje, bodečo žico in drugo, kar se potrebuje v vojni. Vse to pojde na Angleško, Francosko, v Rusijo itd., nič pa ne v Nemčijo in Avstrijo, ker Angleži gospodarijo na morju in ne pušče naših ladij skozi. Zedinjene države pa pomagajo Angležem. — Govori se, da bo v Italiji kmalu nastalo pomanjkanje žita. Poslanci priporočajo vladi, da naj Italija v Ameriki kupi večje množine žita ter se z Angleško pogodi, da se bo moglo žito prepeljati iz Amerike.

Okno v svet.

Junak za junaka. Neki angleški bojni poročevalec opisuje tale ganljiv prizor: V čakalnici velikega pariškega kolodvora čaka več ranjencev na slami, da jih prepeljejo v bolnišnice. Eden med njimi milo ječi in stoka. Strežnica prihiti, da mu preveže rano, toda ranjenec jo zaprosi, rekoč: »Prosim hitro duhovnika.« To prošnjo čuje drug ranjenec, ki je pa prav tako že skoraj umiral. Zbere vse svoje moči, da zakliče strežnico. Ko se mu približa, zaepče: »Duhovnik sem, nesite me k njemu; lahko mu podelim sv. odvezo.« Strežnica se brani, kajti ranjeni duhovnik je tako slab, da bi premikanje utegnilo pospešiti in povzročiti smrt. Duhovnik tiho šepetaje govori: »Ena duša je več vredna, nego ena ura življenja.« Prenesejo ga torej k bojestnemu vojaku, ki se naglo izpove. Ob koncu, ko mu hoče podeliti sveto odvezo, je bil tako slab, da ni mogel več sam napraviti križa z roko, ampak mu je morala pomagati strežnica. Po sveti

spovedi se oba zgrudita: spovednik in spovedanec ter umrjeta roko v roki.

Francoska in Vatikan. Francoska ima veliko škodo, ker je v vojni izgubila pokroviteljstvo nad kristjani v Orientu. Hoče si sedaj dobiti veljave s tem, da bi se sporazumela z Vatikanom. Napravile bi se zopet diplomatske zveze, ki so sedaj popolnoma pretrgane. Pa ne pojde tako lahko. Papež zahteva, da naj Francoska najprej odpravi postave o ločitvi cerkve od države.

Socialni demokrati za mir. V dneh 17. in 18. januarja bo v Kodanju shod

socialnih demokratov iz raznih dežel in potem bo velik obhod po mestu kot demonstracija, da naj se sklene mir.

Na Finskem so upori. Zaradi prekucij so zaprli ondi vseučilišče in druge visoke šole. V Petrograd so pripeljali osem članov finskega deželnega zbora.

Samo v vojni! V Parizu ni v dnevnikih, ki izhajajo v mali obliki, nič drugega čitati kot samo vojna in vojna od prve do zadnje vrstice.

Izdajatelj in odgovorni urednik **Jože Gostinčar.**
Tisk Katoliške Tiskarne.

Bogata zaloga ženskih ročnih del in zraven spadajočih potrebščin.

F. Meršol LJUBLJANA
Mestni trg 18.
Trgovina z modnim in drobnim blagom.

Velika izbor vezentin, čipk, rokavio, nogavio, otroške obleke in perila, pasov, predpasnikov, žepnih robov, ovratnikov, zavratin, volne, bombaža, sukanca itd.

Preddiakanje in vezenje monogramov in vsakovrstnih drugih risb.

Sladni čaj-zajtrk!

Krili 50% prihranka in okusen zajtrk, južna dosežejo oni, ki namesto kave, čaja, kakao, sladne kave, pijejo sladni čaj. Ako se ga uporablja pri dojenčkih namesto moka za otroke, so otroške bolezni manj nevarne. — Je za polovico cenejši. Dr. pl. Trnkoczyjev sladni čaj ima ime **Sladni čaj** in je vedno bolj priljubljen. Povsod ¼ kg zavoj 80 vin. Tudi pri trgovcih. Po pošti pošlje najmanj 5 zavojev lekarnar Trnkoczy v Ljubljani. Ta lekarnar je svojih osem otrok zredil s sladnim čajem. Glavne zaloge na Dunaju: lekarnar Trnkoczy: Schönbrunnerstrasse št. 109, Josefstadtstrasse št. 26, Radetzkyplatz št. 4. V Gradcu: Sackstrasse št. 4.

Priporočljiv zlasti za one, ki se čutijo bolne, slabe. Za resničnost tega naznanila jamči 5 tukaj navedenih trdki Trnkoczyjevih, istotako ugodne sodbe zaupanja vrednih oseb.

Lekarna „Pri kroni“ Mr. Ph. A. Bohinc
Ljubljana, Rimska cesta št. 24.

Diporočajo se sledeča zdravila:

Balsam proti želodčnim bolečinam, steklenica 20 v.
Kapljice za želodec, izvrstno, krepljeno in slast do jedi pospešujoče sredstvo, steklenica 40 v.
Kapljice zoper želodčni krč, steklenica 50 v.
Posipalni prašek, proti ognjivaju otrok in proti potanju nog, steklenica 50 v.
Ribje olje, steklenica 1 krono in 2 kroni.
Salicilni kolodij, za odstranitev kurjih oces in trde kože, steklenica 70 v.
„Sladina“ za otroke, steklenica 60 v.
Tinktura za želodec, odvajalno in želodec krepljeno sredstvo, steklenica 20 v.
Trpotčev sok, izvrstien pripomoček proti kašlju, steklenica 1 krono.
Železnato vino, steklenica 2 kroni 60 v in 4 krone 80 v.

Pozor, slovenska delavska društva!

Kupujte svoje potrebščine pri znani in priporočljivi domači manufakturni trgovini

Janko Češnik
(Pri Češniku) LJUBLJANA
Lingarjeva ulica - Stritarjeva ulica

v kateri dobite vedno v veliki izbiri najnovejše blago za ženska in moška oblačila.

Postrežba poštena in zanesljiva.

A. & E. SKABERNE, Mestni trg št. 10

Velika zaloga manufakturnega blaga, različno sukno za moške obleke, volneno blago, kakor ševijoti, popelin, deleni, itd. za ženske obleke. — Perilno blago, cefirji, kambriki, batisti v bogati izbiri. Različno platno in šifoni v vseh kakovostih in širinah; potrebšine za krojače in šivilje. Flanelaste in šilvane odeje, različne preproge za postelje, kakor tudi cele garniture. — Novosti v volnenih in svilenih robcih in šalih. Namizni prtji, servijeti in brisalke iz platna in damasta.

Priznana nizke cene!

Posebni oddelek za pletenine in perilo. Vse vrste spodnje obleke za ženske in moške, kakor: srajce, hlače, krila, bodisi iz šifona ali pa tudi pletene iz volne ali bombaža. — Največja izbira v nogavicah v vseh barvah kakor tudi v vseh velikostih za otroke. — Predpasniki najnovejših krojev iz pisanega blaga, šifona, listra in klota. Stezniki ali moderci od najcenejših do najfinejših. Fini batistasti, platneni in šifonasti žepni robci. — Zaloga gosjega perja in puha.

Vedno sveže blago!

Najboljša, naisigurnejša prilika za štedenje!

Ljudska Posojilnica

registrovana zadruga z neomejeno zavezo

v Ljubljani, Miklošičeva cesta št. 6

prilije, v lastni hiši, nasproti hotela „Union“ za frančiškansko cerkvi

sprejema hranilne vloge in vloge v tekočem računu, za katere jamčijo ne samo njeni zadružniki, temveč tudi

cela dežela Kranjska

in jih obrestuje po

4 3/4 %

brez kakega odbitka, tako da sprejme vložnik od vsakih vloženih 100 kron čistih obresti 4-75 kron na leto. Stanje vlog je bilo koncem marca 1913 čez 22 milijonov kron. Za nalaganje po pošti so poštnohranilnične položnice brezplačno na razpolago.

Načelstvo.